

nader. Tvärtom har jag sett uppgifvas, att der finnes en mängd jernvägar utan trafik, mycket kostamma jernvägar äfven i följd af vilkoren för de lån, man nödgats upptaga för att få dem byggda. Visserligen hafva Ungarne äfven gjort lån för att bygga palatser i Pesth o. s. v., hvilka naturligtvis inbringa än mindre än jernvägarne; men jernvägaren hafva dock äfven varit en af orsakerna till deras dåliga finanser.

Herr *Snellman*: Det är en högst egendomlig statekonomisk lära, om man fattar skilnaden emellan utländska och inhemska lån bero endast på myntet, i hvilket obligationerne äro utfärdade. Jag har ansett, att det är en stor skilnad att bygga jernvägar såsom England och Frankrike och Tyskland byggt, så att icke ett enda af deras jernvägsån någonsin varit känt på en främmande börs, hvilket jag kallat att göra lånet inhemskt och bygga jernvägar bygga med inhemska pengar; eller att bygga dem såsom jernvägar byggas i Österrike, Italien eller andra länder, som jag nu icke vill omnämna, der blott någon enda person i landet har lyckan att se landets jernvägsapper. Det var det förra sättet att bygga jernvägs, som jag talade om. I händelse det vore fråga om att upptaga pengar inom landet och icke utom landet, skulle jag votera för jernvägsbyggnader; d. v. s. då man vore öfvertygad om att inom landet finnes lediga kapitaler, som söka placering, då må man bygga jernvägar och gifva ut obligationer, i hvilket mynt som helst. Men har man icke den öfvertygelsen, utan kastar ut obligationer på främmande börser och får vänta på en osäker framtid, huruvida de komma hem eller icke, så är detta vådligt. Jag vill icke säga att man aldrig skall bygga på det sättet, men då man redan gjort så många uppoffringar för jernvägarne, som vi gjort, är det icke skäl att fortsätta på det viset, utan vänta till dess kapital samlas.

30

137 YTTRANDEN VID LANTDAGEN 23. & 25.V 1877

Protokoll fördt hos Finlands ridderskap och adel

Herr *Snellman*: Att i de petitioner, som föranledt utskottets betänkande, förekomma tadlande uttryck, hvilka kunna anses alltför häftiga, det finner jag icke vara särdeles förunderligt, ty de äro ett uttryck af den stämning, som, enligt hvad jag känner, hos de upplystare af den finska allmogen för närvarande råder. Och denna stämning, jag är fast öfvertygad derom, har blifvit framkallad af de åtgärder som vidtagits att återtaga redan gifna koncessioner och motarbete alla vidare medgifvanden, som kunde bringa den stora finska befolkningen i detta land, i jernförelse med hvilken den öfriga befolkningen är en ringa del, till åtnjutande af rättigheter, hvilka den härintills icke åtnjutit. Men detta hade icke bort föranleda utskottet, som lungt pröfvat saken, att begagna starka uttryck, hvilka kunna väcka ond blod, så att önskligt varit, att utskottets förslag hade varit på ett par tre ställen annorlunda motiveradt.

Men att utskottets förslag i sig sjelf är högeligen påkalladt, derom är jag för min del öfvertygad, Det har ingalunda varit rätt, då 1865 års förordning utfärdades, om också icke sådan, som önskligt hade varit, likväl till, sitt syfte välvillig nog och lofvande en vacker framtid, att senare paragrafer blifvit ur densamma uteslutne. Den ena är här nämnd, nemligen § 6; den andra är § 5, hvars utstrykande i min tanke

50

har verkat förderligt. Det har icke varit rätt att, då i förordningen utlofvas vidare åtgärder, för att verkligen kunna bringa saken till det utlofvade målet år 1883, likväl ingenting annat tillgjorts, än att redan gjorda medgifvanden återtagits. Det är väl berättigadt att härom säga, att förfarandet icke varit det riktiga. Hade helst något gjorts och allt underlåtit, som måste anses för en reaktion, är jag öfvertygad att den bittra stämningen aldrig skulle uppstått och att saken ömsesidigt skulle betraktas annorlunda, än den för närvarande anses. Det var en olycka att § 5 uteslöts, i hvilken stadgades att i skolan finska språket skall icke blott läsas, utan äfven användas såsom undervisningsspråk på de högre klasserna, till följd af hvilket upphäfvande, då finska skolor svenskan skulle läras visserligen, men icke användas såsom undervisningsspråk. Detta nya stadgande har i min tanke verkat mycket ondt redan derigenom, att man sålunda uppfostrat ungdomen helt och hållet svensk eller helt och hållet finsk. Det skadar dessutom särskildt i de finska skolorna; ty det är gifvet att, läses icke i dem svenskan dugligt och allvarligt, lär sig deras ungdom icke väl läsa och förstå svenska, så kommer den att i bildning stå tillbaka för den ungdom, som väl känner svenska språket. Ty hela vår bildningshistoria visar tillbaka till svenska källor, på hvilken väg vi än försöka förkofra våra kunskaper. I allt, som rör vårt samhällstillstånd, måste vi gå tillbaka till dem. Jag beklagar därför högligen detta utstrykande af 5 §. Jag tror visst, att syftet icke var reaktionärt, utan att man lät leda sig af pedagogers protester, men man hade icke bort låta pedagoger häri hafva talan (bra! bra!) Det är beklagligt, att också § 6 icke fått stå kvar. De juridiska lexorna äro icke af så stor vikt, att det skulle skadat dem, som efter juridisk eller s. k. rättsexamen inträda i senaten, att hafva förskaffat sig någon kunskap i finska språket; det skulle tvärtom kunnat mycket gagna dem och landet. Men ett sådant förfarande som detta, att upphäfva skyldigheten att aflägga examen i finska språket, måste anses vara och är reaktionärt.

Här hafva ärade talare förordat herr Chydenii reservation. Hvad innehåller denna reservation? Det skall anhållas om ett regeringens förslag till ständerna till stadganden ungefär i öfverensstämmelse med hvad fyra punkter innehålla:

»I:o. Skrifter och inlagor af hvad slag, som helst, må till embetsverk och myndigheter utan undantag få inlemnas på finska eller svenska, fritt efter den inlemnandes behag». Detta får också nu ske; 2:o. Hvarje embetsverk eller myndighet är skyldig att, så framt icke särskildt annorlunda åstundas af den begärande, åt enskilda utgifva protokoller, handlingar, intyg o. s. v., som på dessa verk och myndigheter kunna ankomma, å det språk, svenska eller finska, hvarpå begäran, skriftligen eller muntligen framställles». Det kan mycket väl ske och sker temmeligen allmänt. Man anställer translatorer, såsom man har anställt sådana uti senaten; och liksom, då man tager emot finska skrifter, man låter translatorer öfversätta dem, så utfärdar man utslag med mera. Men det beror på dessa herrar, huru de öfversätta. Det finnes ingen ledamot, ingen tjänsteman öfrigt i verken, som kan kontrollera dem. Skall det blifva nödigt, att Hans Majestät skall aflåta en proposition och bedja ständerna bekräfta denna anordning? En ärad talare har sagt, att det varit svårt att i Helsingfors stad få öfversättare för utskotten och landtdagsförhandlingarne. Detta är icke underligt, när i Helsingfors stad troligtvis icke finnes något verk, der andra tjänstemän fått befatta sig med att skriva en rad finska. Endast translatorer finnas, men translatorerne hafva icke tid att betjena

landtdagen. Man kan hålla på evinnerligen härmed och icke komma till något annat resultat. Icke kan man vänta af en magister eller en student, som kan öfversätta en prosa skrift och t. o. m. en vers ganska lätt, att han väl skall kunna öfversätta sådana akter som här förekomma. De innehålla för honom fullkomligt främmande termer och saker. Dertill fordras någon, som har tjenstemannaöfning och som begagnat finska språket för sin tjenstemannabefattning. – Vidare föreslås i herr Chydenii reservation att i skrivelser embetsverk och myndigheter emellan begagnar hvarje embetsverk eller myndighet det språk, Svenska eller finska, som det för godt finner. Det förundrar mig, huru man kan väcka ett sådant förslag, att t. ex. något embetsverk må kunna skriva till finska kommunalstyrelser på svenska, utan att ens härtill begagna sina translatorer. Kanske äfven kommunalstyrelserna skola hålla sina translatorer? En sådan petition skulle jag i sanning icke kunna förena mig om, utan skulle jag anse den för fullkomligt betydelselös.

Utän afseende på motiveringen och ehuru jag hade önskat att den hade varit bättre, får jag förena mig med utskottets förslag. Ty ehuru väl icke mera mycket må kunna hinna göras på 6 år, till år 1883, så anser jag dock att det vore med all rättvisa och all billighet öfverensstämmande och skulle gagna, om ständerna skulle förena sig i erkännandet, att något hade kunna göras och bort göras, sedan det en gång var utlofvadt, och att ingenting bort återtagas af hvad som lofvats. Det är ingenting vidare som utskottet föreslår och jag vågar anse, att ingens samvete borde vara hårdt tryckt genom att förena sig i en sådan petition.

Herr *Snellman*: Min önskan vore blott att förena mig i herr Schaumans anhållan om bordläggning. Och kanske helst till någon dag i nästa vecka, emedan till morgondagens sammanträde redan tillräckligt många ärenden finnes bordlagda.

⟨25.V 1877⟩

Herr *Snellman*: Vid senaste sammanträde slutade jag med att förena mig i den begäran, som här blifvit gjord om ärendets bordläggning. Jag gjorde detta, jag bekänner det, mindre i hopp att kunna verka derhän, att utskottets betänkande skulle komma att antagas. Men jag hade dock en svag förhoppning att kanske kunna medverka till något förslag, som skulle förena om icke allas åtminstone mångas meningar. Ännu i dag kom jag hit, utan att hafva blifvit synnerligen stärkt i denna förhoppning. Men jag har sedan genom fleres godhetsfulla deltagande blifvit uppmuntrad att göra ett försök. Jag gör detta, icke derföre att jag skulle anse, att så mycken vikt skulle ligga derpå, om utskottets betänkande af Ridderskapet och Adeln antoges. Gången kommer att blifva den, såvidt man kan förutse, att tvenne stånd komma att antaga betänkandet och gå in med petitionen såsom sin. Det kan väl utgöra, om jag så får säga, en liten kiselsten på vägen, om tvenne stånds bifall saknas; men för saken har detta icke så mycket att betyda. För mig väger det mycket tyngre, att hvarje sådant afslag kommer att blifva en droppe olja på en eld, som icke behöfver ytterligare näring.

Jag anhåller derföre vördsamt, att hos det höglofliga ståndet få göra framställning om ett beslut, hvilket möjligen, som jag haft äran nämna, kunda förvärfva sig pluralitet i ståndet. Till upplysning med afseende å lydelsen af detta förslag anhåller jag få nämna, att den förordning af år 1871, som i utskottets betänakande omtalas, frigör alla dem, som vid universitetet tagit så kallad rättsexamen, hvilken bland annat också bereder dem inträde vid senaten och vid statssekretariatet i Petersburg,

från den förbindelse, som åligger alla öfrige juris-studerande vid universitetet, att genom muntliga och skriftliga öfningar förvärfva vana och säkerhet att i juridiska ämnen begagna finska språket. Detta undantag anser jag i sig vara att beklaga samt också vara oberättigadt, hvarföre jag skulle föreslå att i denna del utskottets rättigadt, hvarföre jag skulle föreslå att i denna del utskottets betänkande måtte godkännas, ehuru uttryckt i andra ordalag, än de nuvarande; likaså att hvad i utskottets betänkande säges om ytterligare åtgärder för språkens likställande skulle få kvarstå, emedan § 20 i 1865 års förordning innehåller att i afseende å den nu ifrågavarande reformens fullständiga genomförande komme ytterligare föreskrifter framdeles att meddelas. Men härtill skulle dock läggas en underdånig anhållan, att Hans Kejsrerliga Majestät täcktes i ämnet aflåta proposition till ständerna. Mitt förslag skulle alltså lyda: att Ridderskapet och Adeln behagade återremittera ärendet till utskottet, för att affatta petitionen i ungefär följande ordalag, och på lämpligt sätt motivera densamma. De lyda: jemte det ständerna finna det önskvärdt, att den i § 2 af 1865 års förordning föreskrifna öfning i finska språket för de till juridiska fakulteten vid kejsrerliga Alexanders-universitet hörande studerande, må utan undantag få gälla, samt i öfrigt de ytterligare åtgärder för främjande af båda språkens likställighet, som i § 20 i samma nådiga förordning utlofvats, må vidtagas, anhålla ständerna i underdånighet, att Hans Majestät täcktes till ständerna aflåta proposition om grunderna för detta de båda inhemska språkens likställande vid domstolar och öfriga embetsverk i landet. Jag anhåller ödmjukast att de herrar, som benäget lofvat understödja detta förslag, ville hafva godheten att ytterligare motivera detsamma.

— Herr *Snellman* om ordet och yttrade: Emedan det vördsamma förslag, jag haft äran framställa, af herr Landtmarskalken icke anses kunna komma till omröstning, så får jag ödmjukast anhålla att vidhålla förslaget sålunda, att slutmeningen ändras till en undernådig anhållan hos Hans Majestät, att Hans Majestät täcktes höra ständerna angående grunderna för språkens likställighet.

138 YTTRANDEN VID LANTDAGEN 24.V 1877

Protokoll fördt hos Finlands ridderskap och adel

Herr *Snellman*: Ehuru jag i likhet med den föregående ärade talaren måste anse det vara fåfängt att anföra ett ord mot utskottets förslag, som nu är under pröfning, ty, såsom han, tror jag att i alla fall många både små och stora intressen redan hafva bestämt afgörandet af detsamma, vill jag likväl för min del mot detta förslag och mot det afgörande, jag förutser, inlägga äfven min protest.

Vi äro långt komne från det gamla; fiat justitia, pereat mundus. Vi hafva icke endast utstrukit eftersatsen, utan det är till och med fråga om att utstryka försatsen och glömma, att det dock är det rätta, som uppehåller nationerna. Man väger förluster, små olägenheter emot skyldigheten att göra rätt, emot att åtminstone uppställa såsom princip, att göra det rätt är, och bjuda till att i gerning iakttaga det.

Jag kan icke förstå, huru många allvarlige, instruerade, aktningssvärde män kunna sätta sig ned att undersöka om en stegrad kurs verkligen har haft något inflytande på varupriserna i landet eller icke. De hafva närmast till hands priset på importen, de hafva också omtalat att priset